

Marcin Kolasa

Nabytki Muzeum Historii Kielc w 2010 roku

Studia Muzealno-Historyczne 3, 369-378

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Marcin Kolasa (Muzeum Historii Kielc)

Nabytki Muzeum Historii Kielc w 2010 roku

W 2010 r. Muzeum Historii Kielc wzbogaciło swe zbiory o 463 obiekty, wpisane do ksiąg inwentarzowych „Historia” i „Sztuka” oraz do księgi pomocniczej „Materiałowa”, a także o 2015 pozycji inwentarzowych w zbiorach bibliotecznych, które – oprócz księgozbioru – obejmują także dokumenty życia społecznego i zbiorów ikonografii dotyczącej Kielc.

Muzeum otrzymało w darze 35 dokumentów i fotografii związanych z postacią Sylwestra Kowalczewskiego (1902–1975), krajoznawcy, pedagoga, kustosa Muzeum Świętokrzyskiego w latach 1933–1945, autora wielu publikacji o tematyce regionalnej. Z okresu dwudziestolecia międzywojennego pochodzą m.in.: druk zaproszenia na członka Oddziału Kieleckiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Książka Służbowa Harcerza – legitymacja 5. Kieleckiej Drużyny Harcerskiej im. Józefa Poniatowskiego, książeczka wojskowa, program wykładów w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej w Kielcach, świadectwo ukończenia kursu dla komendantów i zastępców komendantów obrony przeciwlotniczej domów mieszkalnych oraz szczególnie interesujące: rękopis „Instrukcji szczegółowej dla członków zarządu Koła Historyczno-Krajoznawczego przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Kielcach” oraz list Aleksandra Patkowskiego do Sylwestra Kowalczewskiego w sprawie funduszy dla Muzeum Świętokrzyskiego. Sprzed 1939 r. pochodzą też 3 fotografie: portret Sylwestra Kowalczewskiego z lat dwudziestych XX w., pamiątkowa fotografia z 1921 r. ukazująca uczniów i nauczycieli I Kursu Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego, wśród których znajdują się Sylwester Kowalczewski i Marta Hubicka oraz fotografia z 1928 r. pokazująca zbiorówkę harcerzy w Białogonie. Z okresu powojennego w zbiorze tym znajduje się kilkanaście dokumentów dotyczących działalności Kowalczewskiego w PTTK, m.in.: legitymacje Górskiej Odznaki Turystycznej, Odznaki Turystyki Pieszej, Przewodnika Turystyki Pieszej, pismo Zarządu Głównego z nominacją na Instruktora Krajoznawstwa Polski, Dyplom Honorowy X-lecia PTTK i inne. Do muzeum trafił też rękopis wydanej w 1982 r. broszury *Kartki z działalności Kieleckiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1908–1950*.

Z Urzędu Miasta Kielce muzeum otrzymało liczący 36 obiektów zbiór fotografii i dokumentów związanych z przedwojennym prezydentem Kielc Stefanem Artwiń-

Legitymacja dorożkarza Melchiora Widawskiego, 1935 r.

skim. Są wśród nich m.in.: fotografie portretowe Stefana Artwińskiego, jego żony Marii z Sokalskich, dzieci Janiny, Danuty i Eugeniusza oraz rodziców Tomasza i Marii z Piotrowskich. W skład zbioru wchodzi również związane z rodziną Artwińskich dokumenty i druki z okresu międzywojennego oraz współczesne kopie i odpisy dokumentów: aktów urodzin, małżeństw i zgonów.

Do muzeum trafiły też dokumenty i druki związane z życiem społecznym, gospodarczym i kulturalnym miasta, wśród których znajdują się m.in: afisz *Wieczornica Harcerska* z przedstawienia w Teatrze Polskim w Kielcach wystawionego dla uczczenia dwudziestolecia istnienia I Kieleckiej Drużyny Harcerskiej im. D. Czachowskiego (1932 r.), legitymacja członkini Koła Żeńskiego Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich w Kielcach (1908 r.), legitymacja urzędnicza prokuratora przy Sądzie Okręgowym w Kielcach (1921 r.), weksel depozytowy na sumę 1000 złotych (1931 r.), dokumenty dorożkarza – pozwolenie na prawo powożenia dorożką konną, kwity opłaty za korzystanie z dróg miejskich (lata trzydzieste XX w.). Szczególnie interesujące są pisma Miejskiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, kierowane do kieleckiego księgarza Stanisława Króla, z wykazem książek, które należy niezwłocznie wycofać ze sprzedaży (1947 r.).

Do zbiorów przyjętych zostało też kilka dokumentów dotyczących kieleckiego szkolnictwa, m.in. dziennik i legitymacja szkolna uczennicy ośmioklasowego Gimnazjum Filologicznego Żeńskiego im. Adama Mickiewicza w Kielcach (1925 r.), świadectwo szkolne ucznia siedmioklasowej Szkoły Powszechnej im. St. Konarskiego

w Kielcach (1931 r.), wyciąg z księgi ocen uczeniicy czteroklasowej Szkoły Handlowej Stowarzyszenia Kupców Polskich w Kielcach (1931 r.), świadectwo dojrzałości z siedmioklasowego Gimnazjum Żeńskiego Emilii Znojkwiczowej (1912 r.), patent nadania stopnia freblanki z kursów nauczycielek robót i freblanek Kornelji Lemberkówny w Kielcach (1917 r.), świadectwo z Egzaminu Nauczycielskiego w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Kielcach (1919 r.).

Do najbardziej interesujących nabytków trzeba z pewnością zaliczyć pergamin z przywilejem nadanym w 1712 r. przez biskupa krakowskiego Kazimierza z Łubnej Łubieńskiego cechom kieleckim¹. W dokumencie tym biskup zatwierdza prośbę kieleckich cechów: ślusarskiego, miecznickiego, stolarskiego, kowalskiego, błoniarskiego i kołodziejskiego o przydzielenie czeladnikom tych cechów opieki nad ołtarzem ś. Jana Kantego w kolegiacie kieleckiej. Ponadto biskup określa prawa i obowiązki czeladników (tzw. „towarzyszy” i „robieńców”, czyli czeladników świeżo wyzwolonych, posiadających mniejsze prawa) oraz ustanawia tzw. „gospodę towarzyską” dla wymienionych cechów.

Zbiory fotografii powiększyły się o 299 sztuk zapisanych w 51 pozycjach inwentarzowych (oraz 1315 fotografii wpisanych do bibliotecznych zbiorów ikonograficznych, które omówione zostaną osobno).

Niewątpliwie unikalny jest album fotograficzny kpt. pōż. Donata Furnala, komendanta Miejskiej Zawodowej Straży Pożarnej w Kielcach i Wojewódzkiego Ośrodka Wyszczolenia Pożarniczego (Wojewódzkiej Szkoły Pożarniczej) w Kielcach. Album zawiera 125 fotografii z lat 1948–1954 ukazujących budynki kieleckiej straży przy ul. ś. Leonarda 10, wozy strażackie i wyposażenie gaśnicze, fotografie grupowe strażaków oraz fotografie wykonywane w czasie uroczystości, pokazów, ćwiczeń, z okazji nominacji i ukończenia kursów pożarniczych.

Ciekawy obraz życia szkolnego w latach dwudziestych XX w. ukazuje album pamiątkowy z żeńskiego gimnazjum im. Bł. Kingi w Kielcach, zawierający 69 fotografii uczennic i grona nauczycielskiego. Zapisane na nich zostały sceny z zajęć lekcyjnych, uroczystości szkolnych i państwowych, pokazów gimnastycznych dla mieszkańców Kielc, wycieczek oraz pamiątkowe zdjęcia grupowe.

Trzeci album fotograficzny należał do płk. Franciszka Tomsy-Zapolskiego, legionisty, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, właściciela folwarku Boszki w miejscowości Nida k. Kielc. Na 57 fotografiach widnieją głównie portrety żołnierzy Legionów Polskich oraz sceny z życia żołnierskiego.

Oprócz wyżej wymienionych do zbiorów trafiło ponad 40 pojedynczych fotografii. Są wśród nich portrety (m.in. bpa Czesława Kaczmarka), zdjęcia grupowe (np. uczenic Gimnazjum Żeńskiego Marii Krzyżanowskiej im. A. Mickiewicza w Kielcach), jak i sytuacyjne – z uroczystości (np. poświęcenie sztandaru 4. p.p. LWP w czasie obchodu święta „Kielce – swemu Wojsku” 26 sierpnia 1945 r.), z zawodów sportowych

1 *Kielce. Materiały źródłowe do połowy XIX wieku*, oprac. Z. Guldon, S. Marcinkowski, E. Wirska, Kielce 1971, s. 15–17.

Odnaka 4 Pułku Piechoty Leg. wz. 2, lata 1917-1919

Odnaka 4 Pułku Piechoty Leg. wz. 4, lata 1928-1939.

(mecze drużyn piłkarskich siódemek w 1945 r.) czy też z kieleckich ulic (przechodnie na ul. Sienkiewicza pomiędzy Silnicą a ul. Staszica). Wśród nich znajduje się zespół 6 fotografii ukazujących mieszkańców Kielc i okolicznych miejscowości oraz żołnierzy niemieckich w czasie targu na Placu Wolności zimą 1939/40 r.

Zbiory falerystyczne powiększył zbiór odznak, orzełków, okolicznościowych znaczków, wpinek związanych z tradycją legionową, Wojskiem Polskim (w tym ze stacjonującym w Kielcach garnizonem) oraz instytucjami i organizacjami społeczno-politycznymi). Są to m.in.: odznaki pułkowe (w tym 4. p.p. Leg. i 2. p.a.l. Leg.), odznaki: Polskiej Organizacji Wojskowej, Związku Oficerów Rezerwy, Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, Związku Strzeleckiego, odznaki pamiątkowe (m.in. „Orleńta”, „Huszt-Rarańcza”, „Za Wilno”), orły wojskowe z okresu II RP, II wojny światowej i PRL, orły straży pożarnej, kolejarskie, urzędnicze, szkolne oraz patriotyczne Naczelnego Komitetu Narodowego, Związku Strzeleckiego, Sokoła, a także okolicznościowe wpinki: znaczek pamiątkowy XX-lecia Stowarzyszenia Rzemieślników Chrześcijan w Kielcach (1935 r.) czy znaczek pamiątkowy I. Wojewódzkiego Złotu Harcerskiej Organizacji w Kielcach (1956 r.).

Muzeum otrzymało też w darze Krzyż Niepodległości wraz z dyplomem i legitymacją, przyznany Konstancji Chodak za pracę w dziele odzyskania niepodległości.

Do zbiorów trafiły także medale i plakiety wybite w fabryce w Białogonie, wśród których najciekawsza jest plakietka z popiersiem Stanisława Staszica z 1926 r.

Zbiór militariów powiększyły elementy umundurowania i uzbrojenia związane z oddziałami stacjonującego w Kielcach przed wojną garnizonu oraz z formacjami wojskowymi III Rzeszy i ZSRR. Wśród nich m.in.: bagnety wz. 24 i wz. 28, S 98/05 oraz S 84/98 *neuer Art* (nowego typu), KS. 98 do karabinu Mauser, bagnet wz. 1874 do karabinu Gras, bagnet wz. 1895 do karabinu Mannlicher, hełm radziecki wz. 40, niemieckie hełmy Stahlhelm M.35 i Stahlhelm M.40, hełm polski wz. 31 i manierka

Odznaka 2 Pułku Artylerii Polowej Leg., lata 1929-1931

wz. 38 (produkowane w kieleckiej Hucie „Ludwików”).

Do muzeum trafiły też przedmioty związane z historią rzemiosła, handlu i przemysłu kieleckiego, takie jak: srebrny widelec sygnowany przez złotnika Augustyna Dresselta (l. 1830–37), srebrne łyżki sygnowane „Kozłowski” (poł. XIX w.), sztućce z hotelu „Bristol” z nazwiskiem przedwojennego właściciela Rafała Piwowarskiego czy noże z oznaczone „Sz. Kaner Kielce”, związane ze znanym kieleckim zegarmistrzem Szymonem Kanerem prowadzącym przed wojną zakład przy ul. Pierackiego 9 (ob. Duża). Rów-

nie interesujące są przedmioty związane z życiem codziennym Kielczan, m.in.: maglownica domowa, ręczna froterka do podłogi, pudła podróżne na kapelusze z końca XIX w., uchwyt do przeglądania gazet z hotelu „Wersal”, model kredensu z wystawy sklepu meblarskiego, tabliczka rejestracyjna na dorożkę, identyfikator dla psa wystawiony przez miasto Kielce w 1929 r.

Osobny zespół tworzą narzędzia i materiały szewskie pochodzące z warsztatu Edwarda Dzwonka przy ulicy Bazarowej 19 (ob. Śniadeckich), a od 1945 r. przy ul. Słowackiego 2. Są to m.in.: kopyto szewskie – tzw. trójnik, prawidła, młotki, szczypce, pilniki („raszpla”, „tarnik”), szydła i „szpilorki” do robienia otworów w skórze, noże („knypy”), młoteczek „ambus” do rozprowadzania wosku szewskiego na obrzeżach podeszew, „sztuper” do formowania rantu podeszwy oraz pas szewski („pociągiciel”) do przytrzymywania buta w czasie pracy. Do muzeum trafiły także ręcznie robione buty oficerki wykonane przez szewca Stanisława Góździa, prowadzącego warsztat szewski i sklep z obuwiem przy pl. Moniuszki.

Unikalne nabytki pochodzą z wyposażenia przedwojennego gabinetu dentystycznego. Są to: fotel dentystyczny - żeliwny, tapicerowany, z w pełni sprawnym mechanizmem regulacji położenia, zaopatrzony w dwa rozkładane podnóżki (dla osoby dorosłej i dziecka) oraz dwie maszyny do borowania zębów o napędzie nożnym (jedna używana była jeszcze w latach 30-tych XX w. w gabinecie dentystycznym Mieczysława Zwolińskiego przy ul. Hipotecznej 14) a także statyw z umywalką.

Rzadko już dziś spotykanym wyrobem kieleckiego rzemiosła jest waga dziesiętna z 1925 r. z wytwórni wag Aleksandra Czerwieńca mieszczącej się przy ul. Marszałka Focha 28 (ob. Paderewskiego). Masywna waga z drewnianą platformą służyła do ważenia towarów w sklepie spożywczym Władysława i Stanisławy Pyszczyńskich, mieszczącym się na ul. Leszczyńskiej 20 (róg z ul. Romualda). Do wagi dołączone są dwa odważniki, tzw. funciaki, o wadze 5 i 10 funtów.

Fotel dentystyczny, ok. poł. XX w. Po prawej: maszyna do borowania zębów o napędzie nożnym z gabinetu dentystycznego Mieczysława Zwolińskiego przy ul. Hipotecznej 14, lata 30-te XX w.

Śladem aktywności fizycznej mieszkańców Kielc są ofiarowane muzeum dwie pary drewnianych nart (zjazdowe i biegowe), bambusowe kijki, dwie pary skórzanych butów narciarskich oraz smar do nart „Włazol”.

Przedmiotem ilustrującym obyczaje higieniczne w dawnych Kielcach jest fajansowy zestaw toaletowy wytwórni Villeroy & Boch składający się z dzbanka i misy, używany był w mieszczkańskim domu w latach dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku. Naczynia zdobione są podszkliwnie dekoracją geometryczną w typie art-deco.

Okazałym elementem wyposażenia wnętrz jest lustro konsolowe z pocz. XX w., stojące kiedyś w mieszkaniu znanej kieleckiej rodziny Rachalewskich.

Muzeum gromadzi także ubiory, i to zarówno elementy dawnej garderoby, jak i mundury i uniformy służbowe. Szczególnie cennym nabytkiem jest podarowany do muzeum przedwojenny mundur strażacki Wincentego Wojdana – strażaka kieleckiej Straży Ogniowej: kurtka barwy ciemnognatowej, jednorzędowa, ze srebrzonymi guzikami i z emblematami strażackimi ze złoczonej blachy. Kieleckie pochodzenie munduru potwierdzają litery „KL” umieszczone na emblematkach.

W 2010 r. do zbiorów trafił też mundur członka ZOMO (spodnie, kurtka letnia i zimowa, rogatywka). Muzeum zamówiło także kopie umundurowania porucznika piechoty wz. 19 i kapitana artylerii wz. 1936 na wzór posiadanych w depozycie mundurów oficerów przedwojennego garnizonu kieleckiego.

Mundur strażacki Wincentego Wojdana – strażaka kieleckiej Straży Ogniowej, przed 1939 r.

jacego w Kielcach. Oprawiona w obustronnie przeszkloną ramkę, zawiera studia do obrazu „Ukrzyżowanie Chrystusa”, pochodzące z l. 1871–1883. Zbiory biblioteczne, obejmujące oprócz księgozbioru, także dokumenty życia społecznego oraz dokumentację ikonograficzną, powiększyły się o 283 druki zwarte, 191 numerów czasopism, 61 katalogów muzealnych, 153 dokumenty życia społecznego, 1315 fotografii oraz 12 pocztówek.

Wśród wyżej wymienionych istotną część stanowi księgozbiór o charakterze regionalnym, który powiększył się m.in. o pochodzące z początków ruchu krajoznawczego publikacje M. Hubickiej, S. Kowalczewskiego, A. Patkowskiego. Wśród pozostałych nabytków bibliotecznych znalazło się też kilkanaście opracowań z zakresu nauk pomocniczych historii, głównie falerystyki, sfragistyki i numizmatyki. Ponadto zakupiono kilka rzadszych wydawnictw międzywojennych związanych z dziejami wojskowości.

Do zbioru dokumentów życia społecznego trafiły m.in. plakaty i ulotki z wyborów 1989 r. oraz ekslibrisy zaprojektowane przez Jadwigę Trzczańską.

Do najciekawszych nabytków wpisanych w 2010 r. do bibliotecznej księgi ikonograficznej należą zespoły negatywów fotograficznych dokumentujące wygląd Kielc od lat sześćdziesiątych do osiemdziesiątych XX w., wykonane przez kieleckich fotografów: Janusza Buczkowskiego (420 negatywów 60 x 60 mm z wglądówkami) i Pawła Pierścińskiego (755 negatywów 60 x 60 mm z wglądówkami). Są wśród nich zarówno panoramy miasta, jak i fotografie ukazujące perspektywę ulic, a także pojedyncze

Zbiory malarstwa Muzeum Historii Kielc systematycznie powiększane są o prace artystów związanych z miastem i regionem. W 2010 r. zakupiono obrazy: Stanisława Rachalewskiego *Narodziny Wenus* (olej, 1918 r.), Stanisława Niesiołowskiego *Portret mężczyzny* (olej, ok. 1930 r.), Leokadii Ostrowskiej *Portret Danuty z Poniewierskich* (olej, po 1938 r.), Tadeusza Wojtasiewicza *Portret Marii z Czernihowskich Majewiczowej* (olej, po 1945 r.), Ireny Janowskiej-Grodziskiej *Ulica Nowy Świat w Kielcach* (olej, ok. 1960 r.), Jadwigi Trzcńskiej *Cyrk* (olej, 1961 r.), Zbigniewa Moralskiego *Ulica Wesola* (olej, 2. poł. XX w.) Szczególnie interesującym obiektem jest karta rysunkami Rafała Hadziewicza (1803–1886), wybitnego malarza, profesora Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, pod koniec życia mieszka-

Studia do obrazu „Ukrzyżowanie Chrystusa”, rys. Rafała Hadziewicza, lata 1871–1883.

budynki i detale architektoniczne. Na fotografiach widnieje zarówno rynek i główne ulice miasta: Sienkiewicza, Duża, Kilińskiego (Mała), Buczka (ob. Paderewskiego), Armii Czerwonej (ob. Bodzentyńska), Rewolucji Październikowej (ob. Warszawska), Zagórska, Źródłowa, Planty, jak i mniejsze uliczki: Sienna, Zimna, Słoneczna, Górna, Nowowiejska. Widać na nich budowę nowych osiedli: KSM, Czarnowa, Sadów, Szydłówka, Bocianka i charakterystycznych budynków: Kieleckiego Centrum Kultury czy Wojewódzkiej Rady Narodowej. Sportretowane są miejsca istotne dla obrazu miasta: Wzgórze Zamkowe, Kadzielnia, Karczówka, park miejski, zalew kielecki, cmentarz żydowski na Pakoszu, skocznia narciarska na Pierścienicy. Aparat fotografa uwiecznił też miejsca tłumnie odwiedzane przez mieszkańców: domy handlowe: „Puchatek”, „Ludwik”, „Tęcza”, Klub Międzynarodowej Prasy i Książki, popularne niegdyś restauracje i kawiarnie: „Jodłowa”, „Źródłowa”, „Winnica”, „Kolorowa”, „Świętokrzyska”, „Bristol”, „Biruta”, „Bar Leśny”. Na fotografiach ukazane zostały też budynki kieleckich zakładów produkcyjnych, takich jak: Fabryka Łóżysk Toczych „Iskra”, Kielecka Fabryka Pomp „Białogon”, Kielecka Fabryka Domów, Centrum Produkcyjne Pneumatyki „PREMA”, Zakłady Budowy Przewodów i Armatury Przemysłowej, Kielecka Fabryka Papieru. Na wielu fotografiach widnieją miejsca, których wygląd zmienił się radykalnie. Czasem aparat fotografa zapisał obraz zapomnianego podwórka, mrocznego zaułka, zaniedbanych peryferii, wydobył niezauważany na co dzień szczegół architektoniczny.

Mniejszy zbiór fotografii wykonanych w latach 1975–1980 przez Henryka Pieczuła (10 odbitek formatu 24x18 cm) zawiera zdjęcia Wzgórza Zamkowego, Placu Partyzan-

tów (ob. Rynek), Placu Obrońców Stalingradu (ob. pl. Wolności), parku miejskiego, Kadzielni oraz ulic: Sienkiewicza, Kilińskiego (ob. Małej), Gen. Karola Świerczewskiego (ob. Jana Pawła II).

Podobny charakter ma przekazany przez Urząd Miasta Kielce zespół 90 odbitek fotograficznych (w formatach ekspozycyjnych, ok. 30 x 40 cm) wykonanych w większości po 1955 r., będących plonem konkursów fotograficznych organizowanych przez ówczesny Zarząd Miejski. Tu również odnaleźć można główne ulice i place miasta, charakterystyczne budynki i nieodwiedzane zaułki.

Do zbiorów trafił też zespół 22 odbitek fotograficznych formatu 6 x 8 cm z okresu okupacji (lata 1939–1942) nieznanego autora (prawdopodobnie niemieckiego żołnierza). Na fotografiach widoczne są m.in.: kieleckie ulice: Biskupa Bandurskiego (ob. Jana Pawła II), Bahnhofstrasse (Kolejowa, ob. Sienkiewicza) i Waldstrasse (Leśna), a także budynek łaźni przy ul. Staszica, jedno z wejść do kieleckiego getta, zbombardowany dworzec kolejowy, wzgórze katedralne, Pilsudski-Haus (ob. Wojewódzki Dom Kultury) oraz Pomnik Czynu Legionowego.

Ponadto zbiory zasililo 12 pocztówek z widokami Kielc i regionu, w tym 5 dość rzadko spotykanych, wydanych w czasie okupacji.

Marcin Kolasa (Kielce)

Donations and acquisitions of Kielce History Museum in 2010

Some interesting acquisitions are connected with a pre-war interior of a dentist's office (dentist's chair, two drilling machines with leg drive as well as a wash-stand) and shoemakers' workshop (tools and shoemaking materials).

Some other new items of the collection include cutlery with the signature of Augustyn Dresselt (1830–1837) and Julian Kozłowski (mid 19th century) and a scales made by a manufacture of Aleksander Czerwieniec from 1925.

The collection of photographs acquired 299 items, including three albums of photographs depicting Kielce fire brigade, Polish Legions and Blessed Kinga Junior School for Girls in Kielce.

The collection of paintings and sculpture acquired the paintings of: Stanisław Rachalewski *The Birth of Venus* (oil, 1918), Stanisław Niesiołowski *Portrait of a Man* (oil, approximately 1930), Leokadia Ostrowska *Portrait of Danuta Poniewierska* (oil, after 1938), Tadeusz Wojtasiewicz *Portrait of Maria Majewiczowa of Czernihowsky* (oil, after 1945), Irena Janowska-Grodziska *Nowy Świat Street in Kielce* (oil, approximately 1960), Jadwiga Trzcńska *Circus* (oil, 1961), Zbigniew Moralski *Wesoła Street* (oil, 2nd half of the 20th century) as well as Rafał Hadziewicz studies of a figure for *The Crucifixion of Christ* (pencil, 1871–1883).

Library collection, including apart from the main book collection also documents concerning social life and iconographic documentation, acquired 283 compact prints, 191 issues of magazines, 61 museum catalogues, 153 documents concerning social life, 1,315 photographs and 12 postcards.